25/12/2020

Αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού: Η προσκύνησις των Μάγων

/ Πνευματικά Αποσπάσματα

Αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού: Η ΑΠΑΡΧΗ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

Η προσκύνησις των Μάγων κατά τις παραδόσεις της αρχαίας Ανατολής

Όλοι οι αρχαίοι ερμηνευτές είδαν στο περιστατικό της προσκυνήσεως των Μάγων που περιγράφει ο Ευαγγελιστής Ματθαίος έναν βαθύτερο συμβολισμό. Γι’ αυτό και η ιστορία αυτή αποτελεί ένα από τα πιο βασικά θέματα της υμνολογίας των Χριστουγέννων, που ωρισμένες φορές μάλιστα δεσπόζει χαρακτηριστικά(1).

Το μυστικό νόημα αυτής της προσκυνήσεως του Θείου Βρέφους από τους σοφούς Μάγους της Ανατολής αποδίδει με έξοχη ποιητικότητα και πνευματικό βάθος ο άγιος Κοσμάς ο Ποιητής στο δεύτερο τροπάριο της τετάρτης ωδής του κανόνος του στην εορτή των Χριστουγέννων:

«Του Μάντεως πάλαι Βαλαάμ των λόγων μυητάς σοφούς αστεροσκόπους χαράς

έπλησας, αστήρ εκ του Ιακώβ ανατείλας Δέσποτα, Εθνών απαρχήν εισαγομένους. εδέξω δε προφανώς, δώρα σοι δεκτά προσκομίζοντας».

«Ω Δέσποτα Χριστέ, συ επειδή ανέτειλας ως λαμπρότατος και καινοφανής αστήρ από το γένος του Ιακώβ, διά τούτο εγέμισας από χαράν μεγάλην τους Μάγους, τους σοφούς μαθητάς και ακολούθους των λόγων του Μάντεως Βαλαάμ(2), επειδή και αυτοί επροσφέρθησαν εις εσέ ως μία απαρχή όλων των Εθνών. Και τους εδέχθης, αυτούς οίτινες επρόσφεραν εις εσέ δώρα δεκτά και ευάρεστα», ερμηνεύει στο Εορτοδρόμιό του ο άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης. Και προσθέτει ότι, όπως γίνεται στις περιπτώσεις που τα έθνη φιλιώνουν και συνθηκολογούν με κάποιον επίγειο βασιλιά, έτσι και οι Μάγοι προσφέρθηκαν ως «όμηροι και αρραβώνες» της φιλίας των Εθνών προς τον Βασιλέα Χριστό. «Ή καθώς οι ευσεβείς και θεοφιλείς άνθρωποι συνηθίζουν να προσφέρουν εις τον Θεόν τα πρωτοφανήσιμα των αμπέλων και χωραφίων και των ληνών και αλωνίων των, ούτω και όλα τα Έθνη όπου έμελλον να πιστεύσουν εις τον Χριστόν επρόλαβον και έστειλαν εις τον Χριστόν τους θεσπεσίους Μάγους ως τόσας απαρχάς και πρωτοφανήσιμα πράγματα και με τούτο έδειξαν ότι και αυτά έχουν ύστερον να πιστεύσουν εις αυτόν τον Χριστόν».

Κάτι όμως που δεν έχει επισημανθή έως τώρα είναι ότι τα νοήματα αυτού του τροπαρίου (καθώς και άλλων) του κανόνος του αγίου Κοσμά, και μάλιστα αυτολεξεί αυτή η σημαντική όσο και πρωτότυπη έκφρασις «Εθνών απαρχήν εισαγομένους», αντλούνται από ένα Λόγο στην εορτή των Χριστουγέννων, ο οποίος επιγράφεται στον αδελφό του άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό(3). Ο Λόγος αυτός εκπροσωπείται από πλούσια χειρόγραφη παράδοσι στο Άγιον Όρος και αλλού. Σήμερα όμως δεν είναι ευρύτερα γνωστός και έχει τύχει μόνο μιας δυσπροσίτου εκδόσεως(4), γιατί από πολλούς αμφισβητείται η γνησιότης του.

Ο λόγος των αμφιβολιών είναι το κάπως ασυνήθιστο περιεχόμενό του. Μετά από μία λυρική εισαγωγή, μία δογματική διαπραγμάτευσι και μία ερμηνευτική παρουσίασι των σχετικών με την Γέννησι ευαγγελικών χωρίων, φθάνει στο θέμα του αστέρος των Μάγων και αρχίζει την εξιστόρησι τριών σχετικών με το θέμα διηγήσεων: μία για τους αρχαιοελληνικούς χρησμούς περί Χριστού, μία για τα συμβάντα στην Περσία προ της αναχωρήσεως των Μάγων και μία για την αιτία του θρήνου της Ραχήλ(5). τελειώνει δε με ένα σύντομο επίλογο. Η κεντρική διήγησις περί Μάγων προέρχεται από την Ανατολή και μεταπλάσθηκε από ξένο, πιθανότατα αραβικό πρωτότυπο(6). Το γεγονός αυτό μαζί με το ανεκδοτολογικό στοιχείο των διηγήσεων τις κάνουν να συγγενεύουν με την “Ιστορία Βαρλαάμ και Ιωάσαφ”, πράγμα που έχει συζητηθή και από ωρισμένους ξένους μελετητές. Το τελευταίο αυτό κείμενο, γραμμένο κι αυτό πάνω σε ανατολικό και μάλλον αραβικό

πρωτότυπο, επιγράφεται κι αυτό στον άγιο Ιωάννη Δαμασκηνό και αμφισβητήθηκε πολύ, σήμερα όμως η έρευνα φαίνεται να το αποδίδη και πάλι με αρκετή βεβαιότητα σ’ αυτόν.

Μεταξύ των λόγων που μας πείθουν για την γνησιότητα του έργου είναι η χρησιμοποίησίς του από τον αδελφό του άγιο Κοσμά τον Ποιητή (πράγμα που αποτελεί και σημαντικό χρονολογικό τεκμήριο), η εξαιρετική καλλιέπεια, το προσιδιάζον στον Άγιο ύφος και οι δογματικές εκφράσεις, που σχεδόν συμπίπτουν με εκείνες των δογματικών έργων του(7).
Σημαντική ήταν η επίδρασις του λόγου στην υμνολογία, τους μεταγενεστέρους συγγραφείς και την Παράδοσι. Αναφέρουμε δειγματοληπτικά την άποψι ότι οι Μάγοι ήταν «βασιλείς Περσών»(8) και ότι ήρθαν και έφυγαν έφιπποι(9), που φαίνεται ότι προήλθε από αυτόν τον λόγο.

Όπως είπαμε, ο λόγος σώζεται σε πολλά αγιορειτικά χειρόγραφα. Εμείς χρησιμοποιήσαμε την μνημονευθείσα έκδοσι του Σωφρονίου Ευστρατιάδου και τα χειρόγραφα υπ’ αρ. 120 της Ι. Μ. Ξηροποτάμου (ΙΖ’ αι.) και 4 της Ι. Σκήτεως Αγίας Άννης (ΙΘ’ αι.). Πρέπει να σημειώσουμε πως ειδικά η διήγησις των Μάγων σώζεται και ανεξάρτητη από τον λόγο(10) και μάλιστα εξετυπώθη παραφρασμένη σε υποσημείωσι στα “Πνευματικά Γυμνάσματα” του Αγίου Νικοδήμου(11). Αξίζει επίσης να σημειώσουμε πως ο λόγος αυτός σώζεται ολόκληρος και στο χειρόγραφο υπ’ αρ. 14 της Ι. Μ. Εσφιγμένου (ΙΑ’ αι.), όπου το κείμενο πλαισιώνεται με δεκάδες μικρογραφίες μεγάλης τέχνης(12).

Για να μη μείνη άγνωστο στο ευρύ κοινό αυτό το τόσο σημαντικό κείμενο, παρουσιάζουμε εδώ μία ελεύθερη συντομευμένη απόδοσι του τμήματος του Λόγου, που περιέχει τις περί Μάγων διηγήσεις.

Οι κάτοικοι της Βηθλεέμ κοιμόταν ανυποψίαστοι. Και όμως λίγα βήματα έξω από τις πόρτες τους συνετελείτο το μέγιστο κοσμοϊστορικό γεγονός. Μόνο λίγοι πτωχοί ποιμένες με την καθαρή τους καρδιά αξιώθηκαν να αντιληφθούν τις αγγελικές δυνάμεις που κατά στρατιές περιέβαλλαν και δοξολογούσαν το νεογέννητο Βρέφος. Μα και σε ένα άλλο μακρινό σημείο της γης συζητούν την ίδια ώρα για αυτήν εδώ την Γέννησι.

Ένα υπερθαύμαστο άστρο άστραψε από την Ανατολή και οι βασιλείς των Περσών οι αστρονόμοι, έκπληκτοι από την ασυνήθιστη λάμψι, έφεραν στον νου τους την προφητεία του Βαλαάμ του προγόνου τους: «Θα ανατείλη άστρο από τον Ιακώβ, και θα παρουσιαθή άνθρωπος από τον Ισραήλ και θα συντρίψη τους εχθρούς Μωαβίτες». Το συμπέρασμά τους ήταν ότι επρόκειτο για μεγάλο βασιλέα, εξουσιαστή ολόκληρης της γης και της οικουμένης. Και τούτο το καταλάβαιναν

όχι μόνο από την προφητεία του Βαλαάμ, αλλά και από άλλα φρικτά γεγονότα που συνέβησαν τότε. Ας πάρουμε όμως τα πράγματα από την αρχή.

* * *

Πεθαίνοντας ο Νίκανδρος, άφησε πίσω του την αδελφή του Δωρίδα, την γυναίκα του Πυλάδη που σκοτώθηκε στην Ελλάδα(13). Την επόθησε ο Άτταλος, ο βασιλεύς των Λακεδαιμονίων, αλλά αυτή τον σκότωσε και πήρε την βασιλεία του. Όλοι την φοβόταν. Το ίδιο και ο αδελφός του φονευθέντος Φίλιππος, ο οποίος για να γλυτώση κατέφυγε στους Αχαιούς. Εκεί πήρε για γυναίκα την Αλισιβίδα, κόρη του στρατηγού τους Καλλιόπου, και βγήκε να πολεμήση την Δωρίδα και το έθνος της. Ωστόσο φοβόταν πολύ, γιατί η Δωρίς είχε σκορπίσει τον τρόμο παντού όπου είχε επιτεθή και όλα τα έθνη γύρω της την φοβόταν. Εθαύμαζαν όμως και το κάλλος της και ήθελαν να διαλέξη σύζυγο από ανάμεσά τους.

Ευρισκόμενοι λοιπόν σε δύσκολη θέσι οι Αχαιοί, αποφάσισαν να στείλουν στους Δελφούς να λάβουν χρησμό περί του πολέμου. Πήγαν λοιπόν στην ιέρεια Ευοπτία και ρώτησαν για το θέμα τους. Αυτή, αφού ήπιε από το μαντικό νερό της Κασταλίας πηγής, προφήτευσε ως εξής:
— Θα ‘ρθή καιρός που θα φθάση κάποιος στην γη αυτή την καλοστεριωμένη και θα γίνη σάρκα χωρίς ψεγάδι και, χωρίς να ξεφύγη από τους αμετακίνητους όρους της θεότητος, θα καταλύση την φθορά των ανιάτων παθών. Και φθόνος θα σηκωθή εναντίον του από άπιστο λαό και θα κρεμασθή ψηλά σαν κατάδικος θανάτου. Και όλα αυτά θα τα πάθη εκούσια. Και αφού πεθάνη, θα εγερθή προς αιώνιον ζωήν.

Αυτοί την περιγέλασαν και την καταράσθηκαν.

— Καλά, λένε, για άνδρα σε ρωτήσαμε εμείς;
Και αυτή είπε:

— Αήττητοι καιροί άρχισαν να εγείρωνται. Και Αυτή και Εκείνος και οι άνδρες μετά από Εκείνον θα νικήσουν.

Τότε οι απεσταλμένοι εξύβρισαν την προφήτιδα και πήγαν στο ιερό της Αθηνάς, μήπως εκεί λάβουν κάποια λογική απάντησι. Η ιέρεια Ξανθίππη εκείνη την ώρα ύφαινε ιστό ιερατικό και επίσημη πορφύρα. Αυτοί παρεξηγήθηκαν, λέγοντας πως η πορφύρα είναι μόνο για βασιλείς. Και είπε η μάντις:

— Θα φαίνεται για γιος κάποιου άνδρα σαν εμάς, όμως θα είναι ηγεμών του αηττήτου Θεού. Με την αήττητη ρώμη του θα φέρη γύρο τον απέραντο κόσμο σαν ένα αυγό και με το δόρυ του θα υποτάξη τους πάντας.

Οι απεσταλμένοι την ειρωνεύθηκαν κι αυτήν και αναχώρησαν απογοητευμένοι, για να κάνουν μία έσχατη προσπάθεια στο ιερό του Απόλλωνος. Εκεί προσευχήθηκαν:

— Θεοί νικητές, καθαροί, αγαπητοί μας, τί είναι αυτό που κάνετε σ' εμάς τους ταπεινούς δούλους σας; Εμείς ζητάμε να νικήσουμε σε πόλεμο εναντίον μιας γυναικός και σεις μας προσφέρετε αντί πολέμου πόλεμο…

Και ξαφνικά βγήκε μία αόρατη φωνή, ενώ ο τρίποδας πήρε τρεις στροφές:

— Η προφήτις εξαγγέλλει: «Κατά την τρίτη στροφή του χρόνου(14), θα παρουσιασθή ένας ουρανόσταλτος λαμπρός αυγερινός(15). Κατοικώντας σε ανθρώπινη κοιλία, θα πλάση από ευσπλαγχνία σάρκα θνητή για τον εαυτό του. Και το όνομα Εκείνης δυο φορές το εβδομήντα έξι(16). Αυτός θα καταργήση όλες τις βασιλείες και όλα τα δικά μας σεβάσματα και θα μεταφέρη όλη την δόξα και την τιμή στην κορυφή της πανευτυχούς σοφίας».
Σαν άκουσαν αυτά, αναχώρησαν λυπημένοι.

* * *

Ο Κύρος, ο βασιλεύς των Περσών, είχε κατασκευάσει ένα ναό και είχε τοποθετήσει μέσα χρυσούς και αργυρούς ανδριάντες των θεών και τον είχε διακοσμήσει με πολυτίμους λίθους. Εκείνες λοιπόν τις ημέρες(17) , σύμφωνα με όσα μας πληροφορούν τα γραμμένα υπομνήματα(18), μπήκε ο τότε βασιλεύς στο ιερό, για να ζητήση εξήγησι σε κάποια του όνειρα, και ο ιερεύς Προύπιππος του είπε:

— Τα συγχαρητήριά μου, βασιλιά μου. Η Ήρα συνέλαβε.
Ο βασιλεύς χαμογέλασε και είπε:
— Αυτή που πέθανε, μου λες ότι συνέλαβε;
— Ναι, αυτή που πέθανε ανέζησε και γεννά ζωή.
— Τί θέλεις να πης, ξεκαθάρισέ το.
— Κύριέ μου, πραγματικά πάνω στην ώρα κατέφθασες εδώ. Γιατί όλη την νύκτα τα αγάλματα, και τα ανδρικά και τα γυναικεία, δεν σταμάτησαν να χορεύουν και να συγχαίρουν το ένα το άλλο για την ευτυχία της Ήρας. Μα τα γυναικεία άρχισαν να λένε πως δεν ήταν η Ήρα, αλλά η Πηγή που συνέλαβε. Και τα ανδρικά απάντησαν πως αποδέχονται το όνομα Πηγή, γιατί το πραγματικό της όνομα είναι Μυρία και μέσα στη μήτρα της σαν μέσα σε πέλαγος φέρει φορτηγό πλοίο με μύριους επιβάτες. Και είναι πηγή όχι ύδατος αλλά πνεύματος. Και έχει ένα μόνο ψάρι, το οποίο συλλαμβάνεται με το αγκίστρι της θεότητος, για να θρέψη με την ίδια του την σάρκα όλο τον κόσμο. Έχει μνηστήρα τέκτονα, αλλά δεν είναι δικός του γιος ο τέκτων τον οποίον γεννά, αυτός είναι το παιδί του Αρχιτέκτονος που αρχιτεκτόνησε τον ουρανό και την γη. Αλλά περίμενε βασιλιά μου, να δούμε τί θα

απογίνη τώρα στην διάρκεια της ημέρας.

Ο βασιλεύς έμεινε εκεί και περίμενε. Σε λίγο ο ναός γέμισε μουσικές και θορύβους και όλα τα είδωλα, ανθρώπων και ζώων, άρχισαν να χορεύουν και να τραγουδούν ζωηρά, κατά τρόπο θορυβώδη και τρομακτικό. Και άνοιξε η οροφή του ουρανού και κατέβηκε ένα λαμπρό αστέρι και στάθηκε πάνω από το άγαλμα της Πηγής, και ακούσθηκε να λέγη τα εξής:

— Δέσποινα Πηγή, ο μέγας ήλιος με απέστειλε να σε υπηρετήσω στην γέννα μετά τον αμίαντο γάμο που έκανε προς εσένα και συγχρόνως να σου μηνύσω: Γίνεσαι μητέρα του πρώτου όλων των ταγμάτων, νύμφη της τριωνύμου μονοκρατορίας. Το άσπορο βρέφος καλείται αρχή και τέλος. αρχή σωτηρίας και τέλος απωλείας.

Αμέσως σωριάσθηκαν σε συντρίμμια όλα τα είδωλα και έμεινε μόνο η Πηγή. και βρέθηκε πάνω της διάδημα βασιλικό με λιθοκόλλητο αστέρα από αδάμαντα και σμάραγδο και ο αστέρας στάθηκε πάνω της.

Ο βασιλεύς διέταξε να καλέσουν όλους τους σοφούς ερμηνευτές των σημείων της χώρας του και όλοι αυτοί ερμήνευσαν τα παραπάνω γεγονότα ως εξής:

— Βασιλιά μας, ρίζα θεϊκιά και βασιλική ανέτειλε και φέρει την μορφή ουρανίου και επιγείου βασιλέως. Γιατί η Πηγή είναι η κόρη Μαρία η Βηθλεεμίτις, το διάδημα είναι τύπος βασιλικός και ο αστέρας ένα ουράνιο μήνυμα που θαυματουργείται στη γη. Από την φυλή Ιούδα σηκώθηκε βασιλεία που θα εξαλείψη την μνήμη των Ιουδαίων. Έφθασε και το τέλος της τιμής των θεών. Στείλε λοιπόν ανθρώπους στα Ιεροσόλυμα και θα βρης τον γιο του παντάνακτος να βαστάζεται σωματικά σε γυναικείες αγκάλες.

Χωρίς καθυστέρησι ο βασιλεύς κάλεσε τους υποτελείς του Μάγους και τους έστειλε με δώρα να προσκυνήσουν τον γεννημένο βασιλιά προσφερόμενοι ως απαρχή των Εθνών(19). Ξεκίνησαν, μετρώντας τις μέρες της πορείας τους και το άστρο πορευόταν μαζί τους. Έφθασαν στα Ιεροσόλυμα, σύμφωνα με το σχέδιό τους και άρχισαν να ρωτούν και να ψάχνουν που βρίσκεται ο γεννημένος βασιλεύς των Ιουδαίων. Αλλά γι’ αυτόν που εκείνοι από τόσο μακριά πληροφορήθηκαν και ήρθαν οι ίδιοι οι συμπατριώτες του δεν φαινόταν να έχουν ιδέα. Το πράγμα έφθασε στον ηγεμόνα. Ταράχθηκε ο Ηρώδης. έμαθε από τους γραμματείς πως ο Μεσσίας γεννιέται στην Βηθλεέμ της Ιουδαίας. Κάλεσε κρυφά και τους Μάγους και ρώτησε πόσον καιρό φαινόταν το άστρο, για να υπολογίση πόσων ετών ήταν ο διεκδικητής της εξουσίας του, να τον βρη και να τον σκοτώση. Και απάντησαν απονήρευτα οι Μάγοι:
— Έχουμε συμπληρώσει ένα χρόνο που οδηγούμαστε από το άστρο.

— Τί σημαίνει άραγε αυτό; ρωτούσαν οι Ιουδαίοι.
— Γεννήθηκε αυτός που ονομάζετε Μεσσία και τον περιμένετε.
— Στο όνομα της θείας δικαιοσύνης, πέστε μας τί μάθατε;
— Εσείς έχετε την αρρώστια της απιστίας και ούτε με όρκο δεν θα πιστέψετε. Απλά σας το λέμε: Γεννήθηκε ο Χριστός, ο γιος του Υψίστου. αυτό ξέρουμε.
Οι Ιουδαίοι καταθορυβημένοι συσκέφθηκαν μεταξύ τους και κατόπιν τους παρακάλεσαν να δεχθούν δώρα, προκειμένου να το αποσιωπήσουν αυτό εδώ στην χώρα τους, γιατί τάχα υπήρχε κίνδυνος να προκληθή εξέγερσις. Εκείνοι τότε είπαν:
— Εμείς προς τιμήν του, για να διαλαλήσουμε τα θαυμαστά σημεία που συνέβηκαν στην χώρα μας κατά την γέννησί του, φέραμε δώρα και σεις μας λέτε να πάρουμε δώρα και να κρύψουμε αυτά που κηρύχθηκαν δημόσια από την επουράνια Θεότητα και να παρακούσουμε στις εντολές του βασιλιά μας που μας έστειλε;

Βγήκαν λοιπόν από τα Ιεροσόλυμα και έφθασαν στον προορισμό τους, ενώ το άστρο τους υπεδείκνυε το Δεσποτικό Βρέφος, και είδαν και την μητέρα και το παιδί. Άνοιξαν τις θήκες τους, γονάτισαν στην γη και του προσέφεραν δώρα: χρυσό, στον βασιλέα, λιβάνι στον Θεό, και σμύρνα στον θνητό. Και είπαν οι Μάγοι στην Παρθένο:
— Πώς ονομάζεσαι, ξακουστή Παρθένε;
— Μαρία, λέει εκείνη.
— Από πού είσαι;
— Από εδώ, από την Βηθλεέμ.
— Και λοιπόν, δεν πήρες κανένα άνδρα ;
— Μνηστεύθηκα μόνο και έγιναν αρραβώνες.
— Από ποιο γένος κατάγεσαι και γέννησες τέτοιο παιδί;
— Κατάγομαι από γένος βασιλικό και ιερατικό, δηλ. του Δαυίδ και του Ααρών, και από την ρίζα του Ιούδα. Κι είμαι κόρη του Ιωακείμ και γέννημα της Άννας.
— Μήτηρ μητέρων, εσένα εμακάρισαν όλοι οι θεοί των εθνών. Μεγάλο σου το καύχημα. Ξεπέρασες όλες τις γυναίκες και αναδείχθηκες βασιλικώτερη από όλες τις βασίλισσες.

Το παιδί πάλι καθόταν κάτω στη γη. μόλις είχε μπη στο δεύτερο χρόνο. Στο πρόσωπο έμοιαζε αρκετά με την μητέρα του. Αυτή ήταν ελαφρώς ψηλή, με σώμα τρυφερό. το χρώμα του δέρματός της σαν του σταριού, τα μαλλιά της δεμένα ωραία στο κεφάλι της. Είχαν μαζί τους ένα δούλο ζωγράφο που έφτιαξε μία εικόνα τους, την οποία έφεραν κατόπιν στην πατρίδα τους και την έστησαν στο ιερό να προσκυνήται από όλους, γράφοντας σε χρυσά πέταλα την εξής επιγραφή: «Μέσα στο ουρανοποίητο ιερό, το Περσικόν κράτος αφιέρωσε αυτό το ανάθημα στον εν μέσω ηλίων Θεό και μεγάλο βασιλέα Ιησού».

Έπειτα σήκωσαν ο καθένας στα χέρια του το παιδί Ιησού και το προσκύνησαν, προφητεύοντας για τον σωτηριώδη σκοπό της ενσαρκώσεώς Του. Το παιδί γελούσε και σκιρτούσε με τα χαϊδέματα των Μάγων. Έπειτα αποχαιρέτησαν και την μητέρα, η οποία τους τίμησε και αυτούς πρεπόντως, και επέστρεψαν στο κατάλυμά τους. Σχολιάζοντας αυτά που είδαν έλεγε ο πρώτος: «εγώ το έβλεπα νήπιο». ο δεύτερος: «εγώ το είδα τριαντάχρονο νέο». ενώ ο τρίτος: «εγώ το έβλεπα υπερήλικα γέροντα». Κι απόμειναν να θαυμάζουν.

Κατά το βράδυ παρουσιάσθηκε μπροστά τους ένας αστραποβόλος άγγελος με φοβερό πρόσωπο και τους λέγει:
— Γρήγορα φύγετε από εδώ, για να μην πάθετε κακό.
— Θεϊκέ άγγελε, είπαν εκείνοι διστακτικά, ποιος τάχα να κάνη κακό σε ανθρώπους σαν εμάς, που ήρθαμε με τέτοιο σκοπό;
— Ο Ηρώδης, τους λέγει αυτός. Ακούγοντας αυτά οι Μάγοι ανέβηκαν σε γρήγορα και δυνατά άλογα και αναχώρησαν από άλλο δρόμο για την χώρα τους.

1. βλ. π.χ. τα τροπάρια μεταξύ των αναγνωσμάτων του εσπερινού της εορτής
2. βλ. Αριθ. κδ’ 17: «Ανατελεί άστρον εξ Ιακώβ και αναστήσεται άνθρωπος εξ Ισραήλ και θραύσει τους αρχηγούς Μωάβ και προνομεύσει πάντας τους υιούς Σηθ». Ο Βαλαάμ ήταν μάντις των Μωαβιτών, λαού της Μεσοποταμίας, όπου στους χρόνους του Χριστού εβασίλευαν οι Πέρσες. Οι Μάγοι ονομάζονται εδώ μαθητές και διάδοχοί του.
3. βλ. έκδοσι υπό Σωφρονίου Ευστρατιάδου, Νέος Ποιμήν, 3 (1921), σελ. 35
4. ένθ. ανωτ., σελ. 23-42
5. σχεδόν ολόκληρη η διήγησις του ιθ’ κεφ. των Κριτών
6. «ως αι γεγραμμέναι πτύχες διδάσκουσι», ένθ. ανωτ., σελ. 32
7. λ.χ. «ουκ άνθρωπον αποθεωθέντα λέγομεν, αλλά Θεόν ενανθρωπήσαντα ομολογούμεν», ένθ. ανωτ., σελ. 25
8. τροπάριο Λιτής των Χριστουγέννων
9. πρβλ. σχετική εικονογραφία
10. όπως π.χ. στο χειρόγραφο υπ’ αρ. 13, της Ι. Μ. Ξηροποτάμου (ΙS’ αι)
11. σελ. 167-171
12. βλ. Εκδοτική Αθηνών, Οι Θησαυροί του Αγίου Όρους, τόμ. Β’, σελ. 223-252 και εξηγήσεις σελ. 375-389, όπου και βιβλιογραφία
13. Τα ονόματα αυτά εμφανίζουν μεγάλη ποικιλία στους κώδικες. Πάντως βρισκόμαστε στον χώρο της δωρικής λακεδαιμονικής μυθολογίας. Γιαυτό διορθώσαμε σε Νίκανδρος (Ηρακλείδης ήρωας, βασιλεύς της Σπάρτης), ενώ συνήθως συναντάται το Κάσσανδρος, κάπου όμως και ο ενδιάμεσος τύπος Κάνδρος. Επίσης προτιμήσαμε το Δωρίς από το Δωριάς και το Πυλάδης (μυθικός

φίλος του Ορέστη) από άλλα παρεμφερή. Γενικά η όλη διήγησις εμφαίνει σχετική με την δωρική μυθολογία παράδο¬σι των ελληνιστικών χρόνων, την οποία εγνώρισε ο άγιος Ιωάννης στην ραβοκρατούμενη πια Ανατολή, συνδεδεμένη με το θέμα των Μάγων. Το ζήτημα των πραγματικών ιστορικών γεγονότων που κρύβονται πίσω από την διήγησι ή των άλλων συμβολισμών που εμπεριέχονται, δεν έχει ερευνηθή ακόμη. Μπορούμε μόνο να πούμε πως το κείμενο είναι μία μαρτυρία των μεσσιανικών προσδοκιών που κυριαρχούσαν στην θρησκευτική συνείδησι των λαών, ιδίως κατά τους όψιμους ελληνιστικούς χρόνους. Δεν είναι τυχαίο αυτό που λέει ο Απόστολος: «ότε δε ήλθε το πλήρωμα του χρόνου…» (Γαλ. δ’ 4).
14. Βλέπουμε ότι τα γεγονότα τοποθετούνται χρονολογικώς τρία χρόνια προ της εμφανίσεως του αστέρος.
15. Με τον τρόπο αυτόν οι χρησμοί αυτοί συνδέονται με την προσδοκία των Μάγων, γεγονός που υπογραμμίζει την θέσι ότι οι Μάγοι δεν εκπροσωπούσαν μόνο την Περσία, αλλά ήταν η «απαρχή» όλων των Εθνών.
16. Πρόκειται για τον αριθμό 152, ο οποίος αποτελεί το άθροισμα των αριθμών που αντιπροσωπεύουν τα γράμματα του ονόματος ΜΑΡΙΑ (40+1+100+10+1).
17. δηλ. τις μέρες της γεννήσεως του Κυρίου (και όχι βέβαια τον καιρό του Κύρου, ο οποίος έζησε τον Ε’ αι. π.Χ.)
18. φαίνεται ότι στην Ανατολή κυκλοφορούσε κάποιο κείμενο (ίσως κάποια αραβική μετάφρασις αρχαίων περσικών επιγραφών) με ένα είδος αναφοράς των Μάγων από την αποστολή τους.
19. Για την φράσι αναφέραμε στην εισαγωγή.
20. Όπως είπε προηγουμένως, οι Μάγοι είδαν μόνο την Μητέρα και το Παιδί. Ο Ιωσήφ δεν αναφέρεται να ήταν παρών. Και όπως είναι προφανές, δεν ευρίσκοντο στο σπήλαιο, αλλά σε κάποιο σπίτι στην Βηθλεέμ, διότι, όπως είδαμε προηγουμένως, είχε περάσει τουλάχιστον ένας χρόνος από την Γέννησι.

“ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ”
ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΞΗΡΟΠΟΤΑΜΟΥ – ΤΕΥΧΟΣ 6